

HAFTANIN

SANAT OLAYLARI

Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü Cüneyt Gökçer'le konuştuk ;

“Ebebi heyetten şikâyet edenler haksızdır, bu heyet kanunî görevini yapmaktadır,,

“Devlet Tiyatrolarından ayrılanlara haksızlık yapılmış değildir. Tiyatromuz bir devlet kuruluşudur, kanunla yönetilir-Ulusal Tiyatro denince öncelikte Türk Tiyatro yazarını anlıyoruz,,

E yülün ayının sonlarına yaklaşıyoruz. Başkentte Ekim başından itibaren onbir tiyatro birden perdelerini açacak. Hatta bunlardan Meydan Sahne oyuncularını daha erkenci. Şu anda yurt içinde yüzlerce tiyatro sanatçısı rollerini beklemekte, provalarını yapmakta.

Devlet tiyatroları yurdumuzun büyük kuruluşlarından biri. Bu yıl da İzmir ve Bursa ile beraber sekiz tiyatro da perdelerini açıyor.

Yüzden fazla sanatçıyı içinde barındıran bu büyük kuruluşun başı Devlet Tiyatroları Genel Müdürü Cüneyt Gökçer'le yeni mevsim hazırlıkları konusunda bir konuşma yaptık. Bu konuşma bir yönüyle de Devlet Tiyatrolarının çeşitli sorunlarına değinme ve bir süreden beri bu tiyatrolara yönetilen sert eleştir

“My Fair Lady ve Kiss me Kate gibi büyük prodüksiyon icap ettiren oyunların Devlet Tiyatrolarından başka tiyatrolarda oynanması mümkün değildir - Devlet Tiyatrolarının ebedi heyeti kanunî görevini yapıyor - İnsanları idare etmek zordur. Hele bunlar sanatçı olursa. Kimseye haksızlık yapılmış değildir,,

melerin nedenlerine de inme oluyordu.

DEVLET TIYATROLARINDA BİRİNCİ TUR ESERLER

Devlet Tiyatroları Genel Müdürü Cüneyt Gökçer'le ilk sorumuz bu yıl oynanacak eserler üzerineydi.

SORU: 1 — Devlet Tiyatrolarında bu yıl oynanacak olan eserler üzerinde genel olarak ne tür şeyler söyleyebilirsiniz?

CEVAP: 1 — Birinci tur eserleri ilân ettik. İkinci tur ve ondan sonraki turlar için seçimde devam edilmektedir. Bu ilk tur eserlerinde de görüleceği gibi tiyatrolarımızda takip ettiğimiz bir yol var. Bazı teknik sebeplerden, bunu derken sahne imkânlarını kastediyorum, bunlar bir görüşe sadık kalmarak sahnelere göre eserler konuluyor. Bunlar şudur: 1958 yılında idarî göreve getirildiğimden beri ağırlıklı Küçük Tiyatrolarda yapıyoruz. Ve bir yerli oyunla Devlet Tiyatrolarının açılışını yapıyoruz. Çünkü ulusal tiyatro denince burada yalnız Türk rejisörünü Türk oyuncusunu değil öncelikte Türk yazarını anlıyoruz.

Bu yıl da büdünüz gibi Gün-gör Dilmen Kalyoncu'nun Akkad'ın Yayı adlı eseri ile 1967 — 1968 tiyatrosu mevsimine giriyoruz.

Küçük Tiyatrodaki bu görüşümüzün yanı sıra meselâ Altın-dag'da genellikle halk oyunları diyebileceğimiz eserleri repertuvarımıza alıyoruz. Burada da Cevat Fehmi'nin «Emekli» oyunu konuldu. Büyük Tiyatroya gelince bir başka sorunuzda da olduğu gibi klasikleri oynarız. Bu seneki repertuvarımızda yine klasik oyun var. Fakat bir yerli yazarın oyunu elimize gelince ve tabii modern olmakla beraber konusu tarihimizden alındığı için bir anlamda konusu klasik bir havaya da uyduğu için Turhan Oflazoğlu'nun «Deli İbrahim» ini başa aldık. Ve bu yıl için repertuvarımıza Shakespeare de alınmıştır.

Yeni Sahnede çağdaş modern oyunların iyi örnekleri sahneye konulur. Oradaki oyunumuz da Bernard Shaw'un Candida'sıdır. Bu da Devlet Tiyatrolarında

Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü Cüneyt Gökçer

Shaw'un sahneye konan ilk oyunudur.

Üçüncü Tiyatro'da daha çok popüler oyunlar oynarız. Halkın büyük alaka göstermesine rağmen, bazen bunların yerildiği de olmuştur.

Bu yıl bunu da düşünerek popüler olmakla beraber o türün klasik yazarı sayılan George Feydau'nun «Ayak Bağı» adlı eserini sahneye koyuyoruz. Güze bir tesadüf diyelim. Batı sahnelerinde İngiliz Milli Tiyatrosunda, Comedia Française'de Münih Kom merspieler'de George Feydau'nun eserleri repertuvara alınmış durumda.

Genellikle Oda Tiyatrosunda avangard veya az şahıslı klasik olabilecek nitelikte entelektüel oyunlar oynuyoruz. Srinberg'in Matmazel July ve Güçlü adlı eseri ilk tura alınmıştır.

Ankara sahnelerimizin dışın-da Bursa'da Moliere'i adaptas-

re edebi heyet «kanunî vazifesini yapıyor» du.

Tiyatrolara eser seçiminde iki tarz vardı. Bunlardan birisi edebi heyetti. Bizde bu usul yürürlükteydi. Çünkü Devlet Tiyatroları kurulurken bu usul kabul edilmişti ve böyle devam edip gidiyordu. Ve bizdeki yürürlükte olan yasalara göre «Edebi heyet tiyatroların oynayacakları eserleri seçer» deniliyordu. Bu deyim bugünkü koşulların karşısında yeterli değildi. Örneğin Devlet Tiyatrolarına birinci tur için eserler seçilecekti. Sekiz tiyatro için sekiz esere ihtiyaç vardı. Edebi heyet bu eserleri seçecekti. Yine örneğin elde incelenecek 200 den fazla eser vardı. Bu başlangıç çalışma döneminde ancak en fazla 30 eser incelenebiliyordu. Bu eserler içinde sanat nitelikleri bakımından Devlet Tiyatrolarında oynanabilecek eserler seçildi mi Devlet Tiyatrolarının esere olan ihtiyacı bitiyordu. İhtiyaçlar bitince edebi heyetin fonksiyonu da kalkmış, durmuş oluyordu. İkinci tur oyunları için de 30 eser incelendi ve içlerinden oynanabilecek nitelikte eserler seçildi diyelim; geriye 150 ye yakın oyun kalıyordu. Artık edebi heyetin o yılki görevi, fonksiyonu tamamı. Çünkü bunlar «Devlet Tiyatrolarının oynayacakları eserleri» seçmekle görevli idiler. Ve Devlet Tiyatrolarının o yıl oynayacakları oyunları da seçmiş bulunuyorlardı. Buna göre 150 den fazla esere o yıl bakılmıyordu.

Tiyatrolara karşı ilgi çok arttı. İçin için; tiyatro yazarları da, tiyatro çevirmenleri de bu ilgiye paralel olarak çoğalmıştı. Ertesi yıl da 200 - 300 eserle yeniden Devlet Tiyatrolarına başvuruluyordu. Yine 15 - 20 esere seçildikten sonra geriye kalanlar gelecek yıl lara devrülüyorlardı. Gelecek yıl da 200 - 300 eser yeniden eklince güç bir durum kendiliğinden ortaya çıkmış oluyordu.

Halbuki eser seçimi bakımından bir de Dramaturg tarzı vardı. Bu sistem Devlet Tiyatrolarımızda kurulmamıştı. Bir baş dramaturg'un yönetiminde bir çok dramaturg'lar olmalıydı. Bunların yalnız Devlet Tiyatrolarında oynanması için gönderilen

Büyük Tiyatrodaki eserini seyredeceğimiz Turhan Oflazoğlu

Oflazoğlu Deli İbrahimi anlatıyor :

“Sultan Deli İbrahim herşeyden evvel bir iktidar tragedyasıdır,,

«Oyunu yazmaya başladığım anda tarih biliminin ilkelerine değil, benimsediğim dram anlayışının ilkelerine bağlı kalıp gerektiği kadar tarihî verileri ile bile bile çatıştım.»

S ON yıllarda adını sık sık duyduğumuz bir tiyatro yazarı Turhan Oflazoğlu. Genç Tiyatronun en olumlu çizgisinde ilerliyor. Yeni mevsimin ilk oyunu olarak Büyük Tiyatrodaki seyredeceğimiz Deli İbrahim'in yazarı ile eserin nitelikleri ve nicelikleri üzerinde bir konuşma yaptık. Oflazoğlu bize, Deli İbrahim'i anlatı. Şimdi bunları beraber okuyalım:

SORU: 1 — Deli İbrahim geçen yıl İstanbul'da oynanırken olumlu olumsuz tartışmalar oldu. Kimi zaman yazar, kimi zaman oyuncuları yerildi. Siz ne diyorsunuz? Deli İbrahim'de ne söylemek istiyorsunuz? Deli İbrahim kimdir?

CEVAP: 1 — «Önce oyun için İstanbul'da söylenenler: Yazarların ve eleştiricilerin çoğu oyunu oyun olarak ele almadılar da, oyunda tarih yanlışlıkları aradılar. Oysa ben tiyatromun dergisinde de yazmıştığım gibi, ben konuyla ilgili hemen bütün kaynaklara eğildim. Ama oyunu yazmaya başladığım anda tarih biliminin ilkelerine değil, benimsediğim dram anlayışının ilkelerine bağlı kalıp gerektiği kadar tarihî verileri ile bile bile çatıştım. Buna örnekler verdim o zamanda.»

«Oyun yazarı tarihi istediği gibi değiştirebilir. Sahnede gördüğümüz Sultan Deli İbrahim, tarihteki Sultan İbrahim değildir. İnsanın içindeki belli bir güç, belli bir eğilimin sembolüdür. Onun hareketlerini seyrettikçe insanla ilgili evrensel gerçeklerin bilincine varırız. Grada olup bitenler bizi, yani seyirciyi belli davranış biçimlerine göre ayarlar, düzenler. Tiyatronun, gerek bütün sanatın amacı da budur hance...»

«Deli İbrahim, her şeyden evvel bir iktidar tragedyasıdır. Cinsel iktidar, toplumsal iktidar, ruhsal iktidar... İbrahim tahta çıktığında cinsel iktidarı sıfır olan bir kişidir. Ama, bu cinsel iktidara kavuşmak için çarpınır durur. Fakat, cinsinin etkisi ile bu iktidara kavuşunca; hem de iktidar tufanına uğrarcasına, o kadar istediği şey artık ayak bağı olur Sultan İbrahim'e...»

«Bir başka yönden ele alındığında Deli İbrahim oyunu bilinç sağlığı uğruna yapılan bir iç savaşın öyküsüdür. Sultan İbrahim'in ruhu büyük sorunlarla geçirdiği çin

«Bir başka yönden ele alındığında Deli İbrahim oyunu bilinç sağlığı uğruna yapılan bir iç savaşın öyküsüdür. Sultan İbrahim'in ruhu büyük sarsıntılar geçirdiğinde cin netin geldiğini sezer. Ve çıldırmanın için çılgınlıklar yapmaya karar verir. Ve soyтары kılığına bürünüp halkın önüne çıkar. Çesitli kişilikleri, sadrazamını, kralaragasını, hattâ kendini oynar.»

«Böylece cinnetin nesnel bir varlık olarak önüne koyar ve cin netine egemen olur.»

«Bir de halkın toptan çıldırması diye söz konusu burada.»

«Sultan İbrahim soyтары kılığın dayken kendini kötüler halka. Ne dir bu padişahın çılgınlıkları der. Fakat halktan biri padişahı savunca, davranışlarını mazur görünce Sultan İbrahim acı acı güler.»

«İşte bütün marifetlerini gösterdi bize.»

«Alışlar içinde son verelim dünyaya» der.

Halk da bu sözleri yankılayarak ona, İbrahim'in bilinçli cin netine bilinçsizcesine koruluk eder. Yirminci yüzyılda koskoca Alman ulusu bir Hitler'in cin netine koruluk etmedi mi?»

«Ben, İbrahim'in bilinçli cinneti, yani çıldırmamak için çılgınlık her yapması, yeni bir iç savaşın geliştirdiği yeni bir varoluş biçimidir. Ki, özellikle bunun üzerine de durulmasını isterim.»

SORU: 2 — Bir özel tiyatrodan hemen sonra eserinizi neden Devlet Tiyatrosuna vermek zorunluluğunu duydunuz?

CEVAP: 2 — Oyunu ben aynı zamanda iki yere birden verdim. Çünkü oyunun hem İstanbul'da, hem de Ankara'da oynamasını istiyordum. İstanbul'dakiler ellerinden geldiğince oynadılar. Devlet Tiyatrosunun her bakımdan imkânları üstün. Buna göre bir oynayı bekliyorum. Provaların gördüğüm kadarı ellerinden geleni yapıyor ve yoğun çabıyorlar.

SORU: 3 — Yeni oyunlarınız var mı? Bunlardan bahsetmek ister misiniz?

CEVAP: 3 — Yeni oyunlarım var. «Sokrates'in Savunması». Ayrıca Akrepler, Gardiyan ve mahkûmlar... Oyunları üzerinde çalışıyorum.

Hazırlayan: **CEMALETTİN ÜNLÜ**

konulur. Oradaki oyunumuz da Bernard Shaw'un Candida'sıdır. Bu da Devlet Tiyatrolarında

oyunları oynuyoruz. Strindberg'in Matmazel July ve Güçlü adlı eserini ilk tura almıştır.

Ankara sahnelerimizin dışında Bursa'da Moliere'i adaptasyonları ile dilimize getiren Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosunda Moliere'in «Kadınlar Mektebi» adlı eseri var.

İzmir Devlet Tiyatrosunu ise Emily Williams'ın «Ekinler Yeşerince» adlı eseri ile açıyoruz.

Böylece her sahnemizde ayrı tîr eserler getirmiş oluyoruz. Bunlarla hem her türlü seyirciye hitap etmek, hem de tiyatro kültürümüzün gelişmesine çalıştığımızı sanıyorum.

SORU: 2 — Bundan evvelki yıllarda Büyük Tiyatronun bir klasik eseri (Shakespeare ya da Yunan klasiklerinden biri ile) tiyatro mevsimine girilmesi gelenek halinde idi. Bu geleneğin terk edilmesinde belirli bir neden var mıdır?

CEVAP: 2 — Bu sorunun cevabını birinciye almış olduk.

DEVLET TİYATROSUNDA MÜZİKAL OYUNLAR

SORU: 3 — Son yıllarda büyük övgülere ve büyük yergilere sebep olan Kiss me Kate ve My Fair Lady gibi müzikal oyunların olumlu yönden Türk kültür hayatına neler getirdiği kanısındasınız?

CEVAP: 3 — Sorunuzun bünyesinde büyük övgüler ve büyük yergiler deyimini kullanmıyoruz. Bizim doğru yolda olduğumuzu ve yirminci yüzyıl Ameri-

yanlı olarak bilinen. İki şüphesiz sosyal bir yanı vardır. Eserin konusu Bernard Shaw'un Pig malyon adlı oyunundan alındığına göre Bernard Shaw'ı tanıyanlar onun nasıl keskin bir hicivci olduğunu da bilirler. My Fair Lady sadece hoş bir vakit geçiren bir eser değildir. Sosyete hiçveden tarafta, eğitimin rolü, toplun hayatımızın önemli meselelerini de dile getiren bir oyundur.

Ankara gibi anlayışlı ve kültürlü seyircisi olan bir memlekette bu esere, o seyircinin gösterdiği rağbette görüşümüzü doğrular.

OYUN SEÇİMİNDE ÖNGÖRÜLEN ÖZELLİKLER

SORU: 4 — Devlet Tiyatrolarına oyun seçiminde öngörülen özellikler nelerdir?

CEVAP: 4 — Ankara'da altı, Ankara dışında üç sahnemiz olduğuna göre herşeyden evvel seçilen oyunların Devlet Tiyatroları ismine ve fonksiyonuna uygun dünya tiyatro edebiyatında yer almış antik, klasik, modern, avangard oyunların en iyi örneklerini sunmaktadır.

EDEBİ HEYETTEN ŞİKAYETLER

SORU: 5 — Edebi heyetten çok şikâyetler duyuyoruz. Bir çok yerli yazarın eserlerinin bu heyette aylarca, hattâ yıllarca bekletildiği söylenir. Bu konuda bir diyeceğiniz var mıdır?

Bu sorumuzun cevabı çok uzundu. Genel Müdür Cüneyt Gökçer bunu uzun uzun anlattı. Bir

imizda kurulmamıştı. Bir dramaturg'un yönetiminde bir çok dramaturg'lar olmalıydı. Bunların yalnız Devlet Tiyatrolarında oynanması için gönderilen eserleri inceliyecekler, oynanabilecek eserleri edebi heyete tiyatronun repertuvarına hemen ayırabileceklerdi. Bunların görevleri bu olacaktı. Ve o zaman her yazarın, her çevirmenin eseri cevapsız ve karşılıksız kalmayacak; Bir eser oynanır veya oynanmaz diye hemen değerlendirilebilecekti. Ve Devlet Tiyatrolarında eser yapılması da böylece önlenmiş olacaktı. Dramaturg'lar ayrıca dünya tiyatro merkezlerindeki yeni sanat akımlarını izleyecekler, bunlarda oynanan yeni eserlerden Devlet Tiyatrosunu haberdar edecekler; ve edebi heyetlere büyük yardımcı olabileceklerdi.

Genel Müdür Cüneyt Gökçer diyor ki:

«Bugünkü koşullar içerisinde edebi heyet kanunî görevini yapıyor ve yapmaktadır.»

DEVLET TİYATROSUNDAN AYRILANLAR

SORU: 6 — Devlet Tiyatrolarından son yıllarda meydana gelen kopmalar gürültülü oluyor. Devlet Tiyatrolarından ayrılan bir çok sanatçı büyük haksızlıklara uğradıklarını iddia ediyorlar. Bu konuda ne diyorsunuz?

CEVAP: 6 — Her kuruma ve müesseseye girmek ne kadar tabii ise, oradan ayrılmakta o kadar tabiidir. İnsanları idare etmek zordur. Hele bunlar sanatçı olurlarsa zannedildiğinden daha zordur. Tiyatromuz bir devlet kuruluşudur. Kanunla yönetilir. Kimseve haksızlık yapılmış değildir. Devlet Tiyatrolarının yönetim işine yedi kişilik bir kurul bakar...

ENERJİNİN SIRRINI

SORU: 7 — Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğünün çok güç, ağır, yorucu bir görev olduğu bir gerçek. Ayrıca, siz sanatçı olarak da sahneye çıkıyorsunuz. Zaman zaman eser de sahneye koyuyorsunuz. Film çeviriyorsunuz. Bu enerjinizin sırrını bize söyleyebilir misiniz?

CEVAP: 7 — İşimi seviyorum. Tiyatroyu seviyorum. Kendi branşına ilgili aktörlük, rejisörlük, sinema oyunculuğu bunların hepsi çok zevk aldığım şeyler. Bu işleri yaparken yaşadığımı hissediyorum. İnsanoğlu yaşadığını hissedince de enerjisi artıyor. Çalıştığım zaman dinleniyor, boş durduğum zamansa yoruluyorum.»

«Özel hayatım diye bir şey yok gibidir. Tabiatım mecbur ettiği uyku saatleri hariç mutlak bu işlerden birini yapmalıyım...»